

Önfegyelmzés és fegyelmzés.

Az ember társadalmi lény. Már „kezdetben“ emberpárt teremtett az Isten s az emberiség szaporodásával haladó arányban szaporodtak és alakultak az isteni és emberi (társadalmi) törvényeken alapuló tagozatok, melyeknek az ember, hol akarva, hol nem is akarva, de tagjává vált.

Az állampolgár, vagyis a ma embere, egy és ugyanazon állam határai között is tagja a tartománynak, megyének, községnek, amelyikben él; tagja a fajnak, családnak, melyben született és nevelkedett; tagja a társadalomnak, melynek révén benne az általános emberi fejlődik és fejlesztődik; tagja az osztálynak, mellyel azonos munkamezőt jár be; tagja önmivelő, népnevelő, testedző vagy szórakoztató társadalmi alakulatoknak, egyesületeknek, amelyekben hol önmagát tovább képezi, hol testét edzi, hol szórakozásokat talál; és tagja a további társadalmi alakulatok alig megszámlálható sokaságának, melyeket a hovatovább fejlődő agy és igény kitervelni és megszervezni képes.

De nem minden ember tagja minden társadalmi alakulatnak. A hit világának, a természeti hajlamnak, a műveltség fokának, a foglalkozásoknak stb. különbözősége legtöbbször más és más alakulatokban való részvételt utalják az egyént. Minden tagság bizonyos jogokat nyújt az embernek. E jogok szorosan érintik egymás határait, de nem mindenki lévén minden jogot nyújtó társadalmi alakulatnak a tagja, a nyújtott jogok sem ugyanazonosok.

Másfelől a tagok jogai ugyanazon társadalmi alakulaton belül sem ugyanazok. A részletekben más és több illeti a felelős vezetőket és más a vezetettek, vagyis követőket.

Hogy tehát a jogosultságok egymás mellett megférjenek, egymást ne zavarják, hanem inkább támogassák: azért bizonyos szabályoknak léte és betartása szükséges. Ez teszi nélkülözhetetlenné törvényeknek, rendeleteknek, alapszabályoknak stb. hozatalát, létesítését s ezeknek betartása biztosítja a mindennapi élet harmóniáját.

Messze vezetne e kérdéseknek részletes fejtegetése s még

messzebb az egyes tagozatok határainak lehető szabatosítása és egymásra hatásuk boncolgatása; miért is maradjunk ezuttal csak a legnemesebb alakulatnál: az *egyháznál*.

Az egyházban, — szintugy mint a többi összes társadalmi alakulatokban, — önkormányzatilag hozott törvények vannak, melyek részben az egyháznak szervezetét, berendezkedését, részben az egyháznak hiveihez s viszont a hiveknek az egyetemes egyházhoz való viszonyát, részben pedig az egyháznak más társadalmi alakulatokhoz s más egyházakhoz és az államhatalomhoz való helyzetét szabályozzák. Minden alakulatnak s így az egyháznak is, törvényeiben kidomborodik az az elv, hogy léte és működése más szabad alakulatoknak létét és szabad fejlődését nem béníthatják, nem veszélyeztethetik. Ez elvnek hatályosítása az államhatalomnak, mint erőhatalomnak a feladata, mely ebből a célból követeli a szervezeti törvényeknek bemutatását. Ha e törvények e feltételnek megfelelnek, akkor az államhatalom az egyházi szervezetek működését nem irányítja, nem irányíthatja, nem befolyásolhatja, hanem részükre *önkormányzatot* nyújt.

Ez önkormányzatban nyugszik az egyháznak az a joga, hogy önmagát saját hivei által, saját törvényei szerint kormányozhatja. Maga választja ki és meg ügyeinek vezetőit s törvényei által szabályozza ezeknek jogkörét. Megállapítja az egyetemes egyház és a saját hivei közötti jogokat és kötelességeket; azok rendszeres teljesítéséről gondoskodik s a törvényei határain túl terjeszkedőkkel szemben (felügyeletet) fegyelmet gyakorol.

Az önkormányzat lényege ugyanis az, hogy az önkormányzati törvények keretein túlterjeszkedők tényei nemcsak a túlterjeszkedők magán tényei, hanem magát az önkormányzatot is erősen érintik, azt magát is veszélyeztethetik, miként ezt épen a mi vallásügyi állami törvényünknek több rendelkezése beszédesen tanúsítja. Mint-hogy általános jogelv, hogy mások jogosult érdekeit az önkormányzati jog gyakorlása nem sértheti s minthogy ez az összes önkormányzati törvényeken át kell vonuljon, azért általános elv az is, hogy a törvények nem tudásával senki nem védekezhetik. Ha tehát az egyház által meghozott önkormányzati törvények a hiveknek minden egyházi vonatkozású cselekményeit szabályozzák és a hivek mindezeket pontosan megtartják: akkor erős az egyház. Nem támadható kívülről, mert védi az önkormányzat; nem támadható belülről, mert a meghozott tételes törvények rendelkezéseiről minden támadás visszapattan.

A törvények szigorú betartása tehát elsőrendű egyházi érdek, mert ezek az egyházi önkormányzatnak egyedüli biztosítékai. Betartandók ezek még akkor is, ha betartásuk az egyéni szabad cselekvés bizonyos korlátozásával jár. Ennek megértése, az önkormányzati törvényeknek még az egyéni szabadság bizonyos korlátozásával is, öntudatos és önkéntes betartása: az *önfegyelmzés*. A be nem tartásnak pedig kényszerrel való betartatása: a *fegyelmzés*.

Az egyház erkölcsi testület lévén, hivatása az erkölcs birodalmának határait állandóan szélesbiteni. E célra szolgáló egyházi eszközök: a nevelés, a tanítás, a szeretet, a meggyőzés stb. és nem a hatalmi erővel való kényszerítés. Természetes tehát, hogy az egyház előtt összehasonlíthatatlanul értékesebb a hivek önfegyelmzése s a fegyelmzéshez csak ött nyul, hol a rendfenntartás és saját önkormányzatának biztosítása ezt követeli.

Minthogy a hívő önfegyelmzése az egyházi törvényeknek szigorú betartásával kimerül, az egyház törvényeket hoz, melyekben rendelkezik, hogy istentiszteleteit minő módon kívánja gyakoroltatni? az istentiszteletet végző papjait és énekvezéreit minő módon képezi ki? a hiveknek minő csoportosulása képez egy egyházközséget? az egyházközség minő vezetők által kormányoztatik? minő módon és kik közül választható pl. a lelkész, a tanító, a gondnok? stb. Minő a felügyelet? kik a felsőbb hatóságok? stb., stb., — szóval a gyakorlati élet minden külső megnyilvánulását tételes törvénnyel szabályozza. Az, aki e törvények összes rendelkezését szigoruan betartja, önfegyelmet gyakorol.

Például: egy hívő lakóhelyének változtatása nélkül hiába kíván egy másik, talán kevesebb egyházi teherrel terhelt egyházközségbe átlépni, azt a törvény tilalmazza; tehát nem erőszakol, hanem megnyugszik az adott helyzeten s abban törekszik a helyzetet könnyíteni; egy lelkész óhajtana esperessé vagy tán püspökké is előlépni, de nem őt választják. Önfegyelmmez, midőn megnyugszik a helyzeten s támadás és kisebbités helyett törekszik lankadatlan tevékenység és önzetlen segítség útján úgy az egyház fejlődését előmozdítani, mint a saját érdemeit öregbiteni; egy gondnok vagy pénzkezelő szeretné a gondjaira bizott közvagyont egy általa elképzelt módon jobban gyümölcsöztetni, de önfegyelmet gyakorol, midőn az egyház által előírt kezelési rendelkezés szigorú szabályai szerint jár el; egy egyházközség akar egy megfelelő előkészületekkel vagy előfeltételekkel nem rendelkező egyént lelkészévé választani, mit a törvény nem enged, tehát önfegyelmet gyakorol, ha nem

erőszakoskodik, nem békétlenkedik, hanem a törvénynek engedelmeskedik.

Gyakorolja az önfegyelmet a saját vágya bizonyos korlátozásával, mert tiszteletben tartja a törvényes rendelkezéseket, mert a törvények szerint akar élni, mert saját akaratát csak a törvény rendelkezései között kívánja hatályosítani. Az önfegyelmezés tehát a legerősebb egyházi érdem az azt gyakorló szempontjából és legerősebb biztosítéknyújtás a közegyház biztonságára vonatkozólag.

Természetes tehát, hogy az egyház kiváló súlyt helyez hivei önfegyelmezésének kifejlődésére s elvárja minden hivétől ennek tanusítását. Boldog és nyugodt, ha annak gyakorlását tapasztalja, mert ezzel önkormányzatát biztosítotttnak látja.

Aki az önfegyelmezést nem gyakorolja, legyen az hívő vagy egyházi testület, az ellentétbe kerül az egyházi törvényekkel; nem engedelmeskedik azok parancsoló rendelkezéseinek, áthágja tiltó rendelkezéseit. E tényével pedig nemcsak zavart kelt az egyház haladásában és fokozatos fejlődésében; nemcsak rosszra csábító példát nyújt a mások részére, hanem — mint már reámutattunk — veszélyezteti az egyház önkormányzatának biztonságát is.

Nem annyira hatalmi, hanem inkább védelmi követelmény tehát, hogy ezeket az egyház sem egyeseknek, sem testületeknek el ne töltsék s azokat, kik magukat önfegyelmezni nem tudják vagy nem akarják, az egyetemes egyház köteles *fegyelmezni*.

Ez egyházi fegyelmezés, hogy önkénnyé ne fajulhasson, szintén törvények alapján történik. Így az egyház fegyelmi törvényt alkot, amelyben ellenszegülő vagy tiltott cselekményeket fegyelmi vétségeknek minősíti s azoknak elkövetőit bizonyos büntetésekkel büntetendőeknek határozza meg.

Minden büntetés első sorban javító jellegű rendelkezés. All ez különösen egyházi vonatkozásban. Javító irányzatú a fegyelmi cselekményt elkövető vagy elkövetőkre vonatkozólag, kiket magukba szállásra, megbánásra s a jövőben hasonló cselekvéstől tartózkodásra irányít. Hálát ad az egyház a jó Istennek, ha e javítási eredményt elérnie sikerült, mert ezzel mentesül a megtorló jellegű intézkedéseknek kényszerű bevezetése alól.

Ha azonban a javítás nem sikerül, akkor a fegyelmi cselekmény ismétlődésének kell elejét venni. Az államhatalom a megrogzött gonosztevőt lecsukja, elzárja, hogy újabb gonoszságokat el ne követhessen; a társadalom fegyelmező ereje kiveszi az éretlen gyermek kezéből a kést, hogy azzal magát vagy mást meg ne sérthessen.

A protestáns egyházaknak nincs elzárási joga és módja, miért is az ismétlődések megakadályozásának útja az, hogy a törvény rendelkezéseinek ellenszegülőt megfosztja attól a hatáskörétől, melyben a cselekinényt elkövette; ha pedig az hatáskörén túl, egyénileg cselekszik, akkor az egyház megvonja tőle a védelmét, kitasztítja hívei köréből vagy kiszolgáltatja az államhatalom megtorló hatalmának, amennyiben pedig testület vagy egyházi intézmény követné el a törvénnyel szembehelyezkedéseket vagy engedelmség megtagadást, úgy feloszlatja azt vagy felfüggeszti cselekvési hatáskörét időlegesen, vagyis mindaddig, míg megtérésének bizonyító jeleit nem tanúsította.

Az egyháznak e ténye — ismételjük — nem annyira jog, mint inkább kötelesség. Saját önkormányzatának biztonsága szempontjából ezzel élni nem joga, hanem kötelessége.

Egyházi életünkben kivételes eset fegyelmi vétségeknek elkövetése. Személyi gyarlóságokon és fogyatékoságokon tuliak alig fordultak elő a multakban. Azonban ma, a világháború által sajnálatosan eldurvított erkölcsi érzék, a megnövekedett önhittség és megfogyatkozott hitbuzgalom, kapunyitogatói a fegyelmi vétségek sokasodásának és súlyosbításának. Ma már nem elképzelhetetlen, hogy akad erkölcsi testület, egyházközség, mely figyelmeztetés s tiltó rendelkezés dacára is követelődzik bizonyos egyénnek elmozdításához vagy kinevezéséhez még az esetben is, ha annak előfeltételei nincsenek meg, sőt ilyen esetre a tételes törvények megváltoztatását is szorgalmazza, különben ellenszegülésről beszél.

Már pedig ilyen helyzetnek egészséges egyházi szervezetben előfordulnia és érvényesülnie nem szabad. Ilyennek elhatalmasodása az egészséges közszellem sirásása lenne. Ilyennek megelőzése és megakadályozása csakis megfelelő törvények létezése és azoknak szigorú megtartása és megtartatása által lehetséges. Ha tehát a korszellem úgy alakult vagy alakulna át, hogy nemcsak az egyház alkalmazottainak, hanem a hívők fegyelmzésének szüksége is fennforog: akkor keresni és alkalmazni kell a tételes törvényeknek megfelelő rendelkezéseit *ingadozás vagy habozás nélkül*, ha pedig ilyenre rendelkezés nem lenne, ha az elődök ilyenre nem is gondoltak volna, akkor megteremteni kell azt késedelem nélkül.

És a törvényt alkalmazni kell mindenkire és mindenkivel szemben. „Megtartom és megtartatom“, úgy szól a hivatali eskü. A törvény megtartási kötelesség egyforma súllyal nehezedik az en-

gedelmeskedni hivatottra és az engedelmességet ellenőrzőre és kikényszerítésre kötelezettre.

Nem állana hivatása magaslatán az a vezető, ki adott esetben a törvény rendelkezéseinek megkerülésére mutatna, keresne vagy nyújtana lehetőséget. A jó kormányzó a hibásan működő csavart kicseréli, mert különben egy rossz csavar az egész gépezet zavartalan működését veszélyezteti s egy ily veszély bekövetkezte esetén egyedül ő, — a kormányzó, — a felelős. E felelősséget másra át nem háríthatja, sem meg nem oszthatja.

Mindezekből azt a logikus következtetést vonhatjuk le, hogy egyházi önkormányzatunk épségének egyedüli biztosítója önkormányzati törvényeink rendelkezéseinek szigorú megtartása és megtartatása. El kell várnunk tehát minden hívünktől és intézményünktől, hogy törvényeink rendelkezéseihöz feltétlenül alkalmazkodik s az ezektől eltérő vágyaival és törekvéseivel szemben szigorú önfegyelmzést gyakorol. Mennyiben pedig várákozásaikban a felelős vezető vagy vezetők csalódnának, ezeknek hivatásuk és kötelességük csakis az, hogy a törvények erejét, azoknak tiszteletben tartását, azoknak érvényesülését kényszer eszközökkel is hatályosítsák, fegyelmet gyakoroljanak.

Salus rei publicae suprema lex esto. Videant consules.

Dr. Ferenczy Géza,
főgondnok.

Levél a szerkesztőhöz.

Igen tisztelt Barátom!

A mult hó végén megkerestél az iránt, hogy a mult évi Főtanács jegyzőkönyvének ismertetése kapcsán irjak egy cikket a „Keresztény Magvető“ számára: „A cikk címe valami ilyesféle lehetne: Egyházi életünk jövő feladatai. Benne a mult évi jelentések alapján néhány, irányt mutató gondolatban ki kellene fejteni, hogy hitéleti, erkölcsi, egyházkormányzási, gazdasági, nevelési és fegyelmezési stb. tekintetben mik volnának a teendőink, hogy a jelen súlyos viszonyok között Atyáink örökségét megtarthassuk. Olyan időket élünk, amikor csak céltudatos és összetartó munkával állhatunk meg. A kapkodás és széthuzás a meglevő csekély erőinket is elsorvasztja“.

Természetesen a tőlem telhető legjobb képességgel s legnagyobb készséggel igyekszem eleget tenni a megtisztelő felhívásnak, habár nem egy hosszabb önálló cikk, hanem csak levél formájában, amely rövidebb keret nézetem szerint teljesen elegendő a nagyon egyszerű meritum megállapításához.

Tény az, hogy nagyon összetartó, kemény munka és akarás kell ahhoz, hogy a reánk maradt szent örökséget egyelőre csak megtartani is tudjuk.

A mi jelenlegi egyházi életünknek sarkalatos hibája: *tulteng a törvényhozás és bágyadt, elsovradó a törvényvégrehajtás munkája.*

Egészséges közélet pedig csak a kettőnek egy intenzivitási sikon való mozgása mellett lehetséges.

A „törvényhozás“ szót a legtágabb értelmű gyűjtő fogalomnak kívánom tekintetni: ide veszek minden egyházas elgondolást is, nyilatkozzék az meg_ szóval, üléseken, bizottságokban — vagy írásban akárhol, egyszóval minden olyan tevékenységet, ami az elgondoláson túl nem menően szubjektív, — ami több-kevesebb retortán leszűrődött „recept“ arra nézve, hogy mit hogyan kell vagy kellene csinálni.